

**TURUN
YLIOPISTO**

Vuorovaikutuksen ja yhteistyön merkitys varhaiskasvatuksen aloituksessa

Kandidaatintutkielma
Turun yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos, Rauma

Laatija:
Jonna Niemenmaa

Ohjaaja:
Yliopistonlehtori Johanna Kortessalo-Ainasoja

11.9.2025
Rauma

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Jonna Niemenmaa

Otsikko: Vuorovaikutuksen ja yhteistyön merkitys varhaiskasvatuksen aloituksessa

Ohjaaja: Yliopistonlehtori Johanna Kortessalo-Ainasoja

Sivumäärä: 29 sivua

Päivämäärä: 11.9.2025

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan vuorovaikutuksen ja yhteistyön merkitystä varhaiskasvatuksen aloituksessa. Katsauksen tarkoituksena on selvittää, mitkä asiat vaikuttavat sujuvaan varhaiskasvatuksen aloitukseen ja mitä tulee huomioida varhaiskasvatuksen aloituksessa. Analyysitapana materiaalin jaottelussa käytetään sisällönanalyysiä.

Materiaalin ohjaamana esiin nostettiin seuraavat teemat. Ensimmäisenä varhaiskasvatuksen aloittaminen, joka jaoteltiin alakategorioihin, aikaan ennen varhaiskasvatuksen aloitusta, ensimmäisiin päiviin ja viikkoihin, sopeutumiseen sekä lastenkirjallisuuden käyttöön varhaiskasvatuksen aloitusprosessin tukena. Toiseksi teemaksi muodostui vuorovaikutus, niin lapsen ja kasvattajan kuin kasvattajan ja vanhemman välillä. Kolmantena teemana esiin nousi kiintymyssuhteen merkitys.

Varhaiskasvatuksen aloituksella on suuri merkitys niin lapsen kuin perheen elämässä. Tutkimusmateriaali nosti esiin tutustumisvaiheen ja vuorovaikutuksen tärkeyden sekä kiintymyssuhteen merkityksen. Ajan käyttäminen tutustumisvaiheeseen ja ensimmäisten päivien ja viikkojen sujuvuuteen auttavat lasta elinikäisen oppimisen polulla. Luottamuksellisen suhteen rakentaminen niin lapsen ja kasvattajan välillä kuin kasvattajan ja vanhemman välillä on tärkeää. Myös lastenkirjallisuudessa ennakointi ja asioista keskustelu olivat merkityksellisiä.

Avainsanat: varhaiskasvatuksen aloitus, tutustumisvaihe, vuorovaikutus, yhteistyö, kasvatuskumppanuus, kiintymyssuhde

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatuksen aloittaminen	7
2.1	Ennen varhaiskasvatuksen aloitusta	7
2.2	Ensimmäiset päivät ja viikot varhaiskasvatuksessa	9
2.3	Varhaiskasvatukseen sopeutuminen	10
2.4	Lastenkirjallisuus tukena varhaiskasvatuksen aloitusprosessissa	11
3	Vuorovaikutus	12
3.1	Kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus	13
3.2	Kasvattajan ja huoltajan välinen vuorovaikutus	14
4	Kiintymyssuhde	16
5	Tutkimuksen teko	18
6	Tulokset	22
6.1	Varhaiskasvatuksen aloittaminen	22
6.2	Vuorovaikutus ja kiintymyssuhde	22
7	Pohdinta	24
	Lähteet	27

1 Johdanto

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatus luo perustan lapsen elinikäiselle oppimiselle ja on tärkeä osa oppimisen ja kasvun polkua. Polkuun vaikuttavat lapsen aiemmat kokemukset elämästä, merkittävimpänä lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus- ja kiintymyssuhde. (Opetushallitus [OPH] 2022.) Päiväkoti ja koti ovat lapsen kannalta hyvin erilaiset kokemusmaailmat, päiväkodin ollessa virallisempi kuin koti.

Vanhemman hakiessa lasta päiväkodilta nämä kaksi maailmaa törmäävät väistämättä ja voi näkyä lapsen kiukutteluna. Nykyvanhemmilla on jo itsellään kokemusta päiväkodista, jolloin muistot auttavat miettimään lasta varhaiskasvatuksessa. (Korhonen 2006.)

Varhaiskasvatukseen siirrytään Suomessa yhä nuorempina, ja alle kolmivuotiaiden osuus kasvaa tasaisesti. Tämä siirtymä tuo lapsen elämään uusia aikuisia tuntemattomissa tiloissa ja lisäksi varhaiskasvatuksen rutiineja ja toimintaa. (Revilla, Rutanen, Harju, Sevón & Raittila 2022.) Pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloitus herättää monenlaisia ajatuksia ja tunteita, niin positiivisia kuin negatiivisiakin, sekä kotona että päivähoitossa. Lapsi on päivähoiton aloituksen tuomassa muutoksessa riippuvainen vanhemmistaan sekä varhaiskasvatuksen aikuisista. Jokapäiväiset toistuvat tapahtumat ovat lapsen ja aikuisen vastavuoroisia kohtaamisia ja rakentavat lapsen perusturvallisuutta. Päivähoiton aloitus on kriittinen ja tärkeä ajanjakso, jolla luodaan pohja koko tuleville päivähoitovuosille. (Munter 2001)

Lapset aloittavat varhaiskasvatuksessa eri ikäisinä ja eri kehitysvaiheissa, mutta aloittaminen on jokaiselle lapselle merkittävä vaihe elämässä. Lapsen maailma laajenee ja varhaiskasvatuksesta tulee lapselle merkityksellinen kasvuympäristö. (Ahonen & Roos 2024.) Varhaiskasvatuksen aloitus koskee aina koko perhettä, vaikka varsinkin lapsen elämäntilanne muuttuu suuresti (Kaskela & Kekkonen 2006). Varhaiskasvatuksessa lasten arki rytmittyy rutiinien avulla, joiden avulla lapset kehittävät ja rakentavat yhteisöön kuulumisen tunnettaan. Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii ryhmän kulttuuria, käytäntöjä sekä tapoja, ja lapsesta tulee aktiivinen ryhmänsä jäsen. Kraft-Sayren ja Piantan (2000, Boven ja Cescaton 2013) mukaan lapsen siirtyessä perheyhteisöstä päiväkotiin, he muokkaavat roolejaan sosiaalisessa yhteisössään. (Bove & Cescato 2013.) Usein lapsen ensimmäinen koulutuksellinen siirtymä on kotihoidosta varhaiskasvatukseen, se tapahtuu joko hyvin nuorena tai vasta lähes kouluikäisenä, alle 1-vuotiaiden määrän ollessa kuitenkin melko pieni. (Revilla ym. 2022.)

Kiinnostus tähän aiheeseen syntyi omasta työstäni, sillä työskentelen itse päiväkodissa alle kolmevuotiaiden ryhmässä ja olen nähnyt monta varhaiskasvatuksen aloitusprosessia työni puolesta. Minua alkoi kiinnostamaan tämän aiheen tutkimustieto omien kokemusten rinnalle. Tiedon löytäminen oli haasteellista. Tutkimusta varhaiskasvatukseen siirtymisestä on suhteellisen vähän (Revilla ym. 2022).

Tutkimukseni on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, joka kuvailee varhaiskasvatuksen aloitusta tutustumisen, ensimmäisten päivien ja viikkojen sekä sopeutumisen osalta. Työssäni käytetään rinnakkain käsitteitä varhaiskasvatus ja päivähoito. Tämän jälkeen käsitellään vuorovaikutusta sekä kasvattajan ja lapsen että kasvattajan ja huoltajan välillä sekä kiintymyssuhdetta. Nämä ovat merkityksellisiä käsitteitä varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyen. Varhaiskasvatuksessa lapsille luetaan paljon, jolloin kiinnostuin tutkimaan varhaiskasvatuksen aloitusprosessia kolmesta lastenkirjasta. Tästä on pieni luku työssäni. Tämän jälkeen kuvailen tutkimusentekoprosessin ja lopuksi pohdin tutkimukseni tuloksia ja mahdollisia jatkotutkimusideoita.

Tutkimuskysymykseni ovat: Mitkä asiat vaikuttavat sujuvaan varhaiskasvatuksen aloitukseen? Mitä tulee huomioida varhaiskasvatuksen aloituksessa?

2 Varhaiskasvatuksen aloittaminen

Varhaiskasvatuksen aloituksessa yhteistyön merkitys on erityisen tärkeä (OPH 2022).

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on suuri muutos niin lapselle kuin perheellekin, ja muutokseen tulee valmistautua. Kun lapsi siirtyy ensimmäisen kerran kodin ulkopuolelle hoitoon, se on lapsen varhaislapsuuden suurin muutos ja koko perhettä koskeva prosessi. Kasvuympäristöjen erilaisuus aiheuttaa haasteita kasvattajien ja vanhempien tasavertaiselle, arvostavalle ja avoimelle kasvatusyhteisölle. (Karikoski & Tiilikka 2017.)

Varhaiskasvatuksen työntekijän rooli on merkityksellinen taaperoikäisen lapsen päiväkotiiin siirtyessä. Lapsen siirtymisen sujuvuuteen vaikuttaa myös lapsen kehitys ja hänen temperamenttinsa. Temperamentti vaikuttaa lasten reagoititapaan, toisille luontaista on kiinnostuksen näyttäminen ja toisille kielteiset tunteet, suurimman osan tunnereaktiot ovat välimaastossa. (Mellenius 2019.) Lasten temperamenttipiirteet ja niiden erot vaikuttavat heidän sopeutumiseensa ja valmiuteen aloittaa varhaiskasvatus (Ahonen & Roos 2024).

Myös Mannerheimin lastensuojeluliiton (2024) (jatkossa MLL) ”Lapsi aloittaa päivähoiton”-sivuston mukaan varhaiskasvatuksen alkaminen on uusi ja iso asia koko perheelle. Lapsen elämään tulee uusia aikuisia ja lapsia, joiden kanssa hän viettää osan arjestaan. Muutokseen liittyy monenlaisia tunteita, sekä iloisia kuin myös vaikeita. Vanhempaa voi huolettaa monet asiat esimerkiksi lapsen sopeutuminen, syöminen, kaverisuhteet ja arjen uuden rytmiin sopeutuminen. Tilanne voi olla sama, oli sitten kyse esikoisesta tai kuopuksesta. (MLL 2024.) Päivähoidon aloituksen myötä lapsen elämänpiiri laajenee ja muutoksia tulee monella alueella, jotka kietoutuvat yhteen. Lapsi kohtaa päivähoitossa uuden ympäristön ja yhteisön ja aluksi tunnistamisen vastavuoroisuus on haastavaa. Päivähoidon aloituksen myötä muutoksia tulee myös kotiin ja sen arkirutiineihin. (Munter 2001.) Länsimaissa lapsen siirtymää varhaiskasvatukseen pidetään lapselle tärkeänä siirtymänä perhepiiristä pois, ja siihen liittyy uusi vertaisryhmä ja uusia aikuisia. Tämä on tärkeä vaihe lapsen kehityksen ja kasvun polulla. Vanhemmalle se on ensimmäinen kerta, kun he luottavat lapsensa koulutusjärjestelmän piiriin, joiden kanssa jaetaan koulutusvastuu. (Bove & Cescato 2013.) Siirtymävaiheen tulisi olla johdonmukainen ja huolellisesti valmisteltu (Mellenius 2019).

2.1 Ennen varhaiskasvatuksen aloitusta

Kaskelan ja Kekkosen (2006) mukaan kasvatuskumppanuus ja yhteistyö perheiden ja varhaiskasvatuksen välillä alkaa tutustumisesta. Yhteistyö alkaa tutustumisajalla ja

aloituskeskustelulla, jossa perhe saa puheenvuoron. Aloituskustelu on sekä kasvattajille että vanhemmille merkityksellinen ja siinä voi tuoda esiin pelkonsa ja ennakkoluulonsa, jonka kautta yhteistyötä edistetään ja luottamusta rakennetaan. Tutustumisen tarkoituksena on saada siirtymä sujumaan mahdollisimman sujuvasti, vanhempien saadessa apua valmistelemaan lasta aloitukseen sekä helpottamaan aloitusvaihetta. (Kaskela & Kekkonen 2006; Poikonen & Lehtipää 2009.) Sekä Kaskela & Kekkonen (2006) ja Karikoski & Tiilikka (2017) toteavat ensimmäisen tutustumiskäynnin toteutuvan luontevimmin lapsen kotiympäristössä. Ahosen & Roosin (2024) mukaan yhteistyö perheiden kanssa on hyvä aloittaa tapaamalla heitä rauhassa ja joissakin kunnissa tarjotaankin ensimmäistä tapaamista perheiden kotiin. Näin lapsi saa olla omassa tutussa ympäristössään varhaiskasvattajan tullessa vierailemaan. (Ahonen & Roos 2024.) Monipuolinen keskustelu ennen hoidon alkua on tärkeää ja kotihoidosta varhaiskasvatukseen siirtymisessä on merkittävää hyvin valmisteltu ja toteutettu pehmeä siirtymä (Ahonen & Roos 2024; Munter 2001).

Perheen toiveen mukaisesti tutustuminen voi alkaa myös käynnillä suoraan varhaiskasvatuspaikassa, joko ensin itse tai heti lapsen kanssa (Kaskela & Kekkonen 2006). Tutustumisvaiheessa lapselle ja perheelle varataan tarpeeksi aikaa tutustumiseen saman kasvattajan kanssa. Hoitosuhteen alkaessa tutustuminen varhaiskasvatuspaikkaan on erityisen tärkeää ja tutustumiskäynnillä ovat mukana sekä vanhempi että lapsi. (Koivunen 2009; Kronqvist 2017.) Karikoski & Tiilikan (2017) mukaan päävastuu tutustuttamisesta on yhdellä kasvattajalla ja tämä välittää tutustumiskäyntien saamansa tiedon muulle tiimille. Heidän mukaansa olisi kuitenkin hyvä, että perhe tapaisi myös tiimin muita kasvattajia tutustumiskäynnillä varhaiskasvatuspaikassa. Onnistunut siirtymäprosessi tukee koko perhettä, vanhemmuutta ja lapsen hyvinvointia (Karikoski & Tiilikka 2017.) Tutustumisjakson pituudesta ja sisällöstä sovitaan yhdessä vanhempien kanssa perheen tarpeita kuunnellen (Ahonen & Roos 2024; Kaskela & Kekkonen 2006). Keskusteluiden tarkoituksena on käydä keskustelua varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyen, perheen toiveita, ajatuksia ja kysymyksiä kuunnellen ja vanhemman välittämää kasvatuksellista tietoa lapsestaan vastaanottaen. Vanhemmat kokevat kotikäynnin edistäneen hoidon turvallista aloittamista ja muodostavan pehmeän laskun. (Karikoski & Tiilikka 2017; Kaskela & Kekkonen 2006) Myös MLL (2024) mukaan varhaiskasvatus olisi hyvä aloittaa pehmeällä laskulla ja muutaman tunnin päivillä.

Koivusen (2009) mukaan vanhemman tietämys omasta lapsestaan on erityisen tärkeää hoitosuhteen alussa. Luottamus on tärkeä osa yhteistyön sujuvuutta, kuten myös kasvattajan

tapa kohdata vanhempi. Luottamussuhde syntyy avoimuuden kautta kohtaamisissa, joissa tarvitaan kasvattajan taitoa kuunnella ja kuulla. Vanhemmalla on oikeus päättää tiedot lapsesta ja perheestään, jotka he jakavat kasvattajalle. Nämä tiedot kuuluvat vaitiolovelvollisuuden piiriin ja niistä voidaan keskustella vain tiimin kesken. (Koivunen 2009.) Tutustumisvaihe on tärkeä suunnitella hyvin ja ryhmän aikuisten on tärkeä tiedostaa heidän alkuvaiheen roolinsa turvasatamana lapselle (Helenius & Lummelahki 2018). Ahosen ja Roosin (2024) mukaan ideaalitulanteessa jokaiselle lapselle mietitään sopiva varhaiskasvatuksen aloitusajankohta lapsen yksilöllisten piirteiden mukaan, vaikka tämä todellisuudessa onnistuu harvoin. Varhaiskasvatuksen aloittamisessa merkityksellistä on perheen kokonaistilanteen ymmärtäminen. Yhteistyön ensi hetkiin panostaminen kantaa pitkälle ja perhekohtaiset tapaamiset ovat tärkeitä. Vanhempien kohtaamisessa tutustuminen onnistuu puolin ja toisin ja päästään rakentamaan jonkinlaista kuvaa varhaiskasvatuksen aloittavasta lapsesta. Lapselle päiväkodissa kaikki on uutta ja ensimmäisillä tutustumiskäynneillä täytyy antaa aikaa uuden aistitiedon vastaanottamiseen ja lapsen ihmettelyyn. Tutustumisvaiheessa tulee kuitenkin ottaa huomioon lait ja muut asetukset, jotka voivat vaikuttaa tutustumispolkuun. (Ahonen & Roos 2024.)

2.2 Ensimmäiset päivät ja viikot varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus on useimmiten lapsen ensimmäinen vertaisryhmä kodin ulkopuolella, ja ensimmäiset viikot ovat tärkeitä niin lapselle kuin muulle lapsiryhmälle (Koivula & Eerola-Pennanen 2022). Varhaiskasvatukseen tullessa lapsi on päähenkilö, jonka vanhempi hyvästelee ja kasvattaja toivottaa tervetulleeksi. Aloitus pitäisi pystyä luomaan sellaiseksi, että lapsi voi rakentaa päivähoidon aikuisiin turvallisen suhteen. (Munter 2001.) Saapumisen hetkellä lapsi ja vanhempi ovat sidoksissa keskenään niin psyykkisesti tai/ja fyysisesti. Hetken kuluttua lapsi huomaakin ympäristönsä ja sitoutuu siihen ja sitten on hyvästelyn aika ja lapsi jää varhaiskasvatukseen. (Bove & Cescato 2013.)

Lapsi kehittyy lämpimissä vuorovaikutussuhteissa, jota omahoitajuus varhaiskasvatuksen alussa vahvistaa, sen lisäksi lapsi tarvitsee tukea ja rohkaisua sopeutumiseen (Koivula & Eerola-Pennanen 2022; Kronqvist 2017). Kuulumisten vaihtaminen ja tiivis keskusteluyhteys on oleellista aloitusvaiheessa. Se ylläpitää yhteyden niin lapsen ja vanhemman välillä kuin kasvattajan ja lapsen välillä. Onnistunut hoidon aloitus voi tarjota vanhemmille osallisuuden kokemuksen konkreettisesti. (Karikoski & Tiilikka 2017.) Kronqvistin (2017) mukaan

varhaiskasvatusta aloittaessa tulee huomioida lapsen tarpeet ja tämän soisi jatkuvan aloituksen jälkeenkin.

Revilla ym. (2022) mukaan lapsen siirtyessä varhaiskasvatukseen on kasvattajan rooli keskeinen lapsen siirtymän helpottamisessa. Turvallinen suhde kasvattajaan tarjoaa turvallisuutta, joka vaaditaan vuorovaikutukseen muiden kanssa. Ensimmäisen hoitopäivän aikana kasvattajat ovat fyysisesti lapsen lähellä ja antavat yksilöllistä huomiota uudelle lapselle. Kasvattaja tarkkailee lasta ja ottaa syliin, vaikka lapsi ei itkenytäkään. Kasvattajan ollessa lapsen lähellä, syliin tulemiselle annettiin mahdollisuus. (Revilla ym. 2022.)

Lapsen ikävän tunteet ovat aluksi luonnollisia ja tunteiden näyttäminen sallitaan.

Hoitopäivien aikana apuna ikävään voi toimia vanhemman valokuva, hänen vaatekappaleensa, oma unilelu tai muu rakas lelu. (Kaskela & Kekkonen 2006; MLL 2024.)

Lasta saattaa auttaa se, että vanhempikin ikävöi päivän aikana. Vanhemman oma rauhallinen käytös lähdön hetkellä osoittaa lapselle, että kaikki sujuu hyvin. Lapsen jäädessä itkemään, lapsen paha mieli tulee hyväksyä ja itkevän lapsen voi jättää kasvattajalle. Hakutilanteessa kuunnellaan kasvattajan kertomat kuulumiset. Varhaiskasvatuksen alkuvaiheessa iltapäivät ja illat kannattaa rauhoittaa yhdessäololle ja kertailta hoitopäivän kulkua. (MLL 2024.)

2.3 Varhaiskasvatukseen sopeutuminen

Lapsen aloittaessa kodin ulkopuolisen hoidon, he ovat uudessa ympäristössä, tuntemattomien rutiinien ja ihmisten äärellä ja erossa vanhemmistaan. Tilanteeseen sopeutuminen voi olla stressaavaa ja vaikeaa lapselle. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä enemmän se lapseen vaikuttaa, koska tunnesäätely riippuu ensisijaisen hoitajan läheisyydestä ja saatavuudesta. Päivähoidossa vietetyn ajan lisääntyessä, sillä on enemmän positiivisia vaikutuksia, aktiivisuus lisääntyy samaten vertaiskontaktit, vaikka kontaktit ja lohtu kasvattajilta on vähäisempää kuin kotona. Jos verrataan kotihoidossa oleviin taaperoihin, neljä kuukautta päivähoidossa olleiden lasten on huomattu olevan vähemmän itkuisia, hymyileväisempiä ja sosiaalinen vuorovaikutus on positiivisempaa. Mitä pienempi lapsi, sitä enemmän aikaa sopeutuminen päivähoitoon vie. (Datler, Ereky-Stevens, Hover-Resiner & Malmberg 2012.)

Vanhemman rauhallisuus ja luottamus rauhoittavat myös lasta. Lapsen reagointi uuteen tilanteeseen jotenkin on luonnollista, eikä sitä kannata pelästyä. Lapselle on annettava aikaa ja ikävälle, kiukulle kuten muillekin vaikeille tunteille on oltava ymmärrystä ja tilaa. Lapsen reaktiot vaihtelevat persoonan, kehitystason ja iän mukaan esimerkiksi univaikeuksina ja

kiukkuna vanhempaa kohtaan. Saattaa olla myös niin, ettei lapsi reagoi juuri ollenkaan aluksi, vaan vasta kuukausien kuluttua. Vanhemman oma toiminta vaikuttaa lapsen sopeutumiseen. (MLL 2024.)

Temperamenttiero lapsien välillä voivat vaikeuttaa lapsen sopeutumista hoitoon, vaikka hoito olisikin hyvänlaatuista. Olennaista lapsen sopeutumisessa päivähoitoon on lapsen biorytmin sekä uuden päiväjärjestyksen yhteensopivuus. Pehmeä lasku päivähoitoon helpottaa lapsen sopeutumista. Tähän kuuluu tutustumista päiväkotiin yhdessä vanhempien kanssa ja päivien pidentymistä pikkuhiljaa ilman vanhempia. (Munter 2001.) Jotta lapsi tottuu päivähoitoon, se vaatii vanhempien ja kasvattajien tukea (Kaskela & Kekkonen 2006). Lapsissa ja perheissä on eroja ja sopeutumisaika ryhmään vaihtelee suuresti eri perheiden välillä (Helenius & Lummelahti 2018). Kasvattajan toimintatavoilla päivähoiton aloituksessa on merkitystä, toimintatapoihin kuuluvat perheiden vastaanottaminen, eroprosessille annettu riittävä aika ja positiivisen vuorovaikutuksen rakentaminen vanhempien kanssa (Bove & Cescato 2013).

2.4 Lastenkirjallisuus tukena varhaiskasvatuksen aloitusprosessissa

Lastenkirjallisuuden avulla voidaan käsitellä erilaisia asioita lääkärikäynneistä päiväkodin aloitukseen. Kiinnostuksen vuoksi etsin paikallisesta kirjastosta kolme lastenkirjaa aiheeseeni liittyen ja tutustuin niihin. Kirjat, joihin tutustuin, olivat Sanna Pelliocconin Onni-poika, jännittäviä aikoja, Dany Aubertin ja Catherine Leblancin Päiväkoti alkaa Pikku karhu sekä Skaisté Dirgélienén Ossi menee päiväkotiin. Kirjat on kirjoitettu vuosina 2015–2024. Lastenkirjallisuus muuttuu aikansa mukaan ja kuvastaa sen ajan maailmankuvaa, arvoja ja asenteita ja niiden asennekasvatus on usein piilotettua (Heikkilä-Halttunen 2015).

Kaikissa kirjoissa päiväkodin aloitusta oli ennakoitu ja siitä oli puhuttu. Onni-kirjassa oli käyty tutustumassa päiväkotiin, kahdessa muussa tutustumista ei erikseen mainittu. Ainoa alkuperäiskieleltään suomenkielinen oli Pelliocconin Onni-kirja. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa tutustuminen on osa aloitusta ja se selkeästi tuli kirjassa esiin. Aubertin ja Leblancin kirjassa ei menty päiväkotiin laisinkaan, mutta pihassa käytiin tutustumassa. Pelliocconin ja Dirgélienén kirjoissa kasvattaja oli vastassa ensimmäisenä päivänä ja päiväkodin arkeen siirryttiin kasvattajan tukemana. Ikävän ja jännityksen tunteita käsiteltiin kaikissa kirjoissa. Heikkilä-Halttusen (2015) mukaan samaistuminen, lohtu ja voimaantuminen ovat lastenkirjallisuuden tärkeitä tehtäviä, näitä tunteita kirjoista saavat niin aikuiset kuin lapset.

3 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus määritellään ihmisten väliseksi toiminnaksi, jossa on mukana kommunikaatiota. Viestintä voi olla sanatonta tai sanallista ja näiden tulisi olla yhdenmukaisia keskenään. (Kauppila 2005.) Kaivolan (2003) mukaan vuorovaikutukseen kuuluu hienotunteisuus ja kuulluksi tuleminen. Vuorovaikutus on toisen mielipiteitä arvostavaa ja ne huomioon ottavaa. (Kaivola 2003.) Lasten kanssa työskennellessä sanattoman vuorovaikutuksen merkitys on sitä suurempi, mitä pienempi lapsi on kyseessä (Ahonen 2017). Munterin (2001) mukaan ihmisten väliset suhteet ja heidän välisensä vuorovaikutus on päivähoitossa tärkeintä. Lapsi on varhaiskasvatuksen keskiössä ja hänellä on oikeus saada laadukasta varhaiskasvatusta. Lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus muovaavat lapsen kokemuksia päiväkotipäivän aikana. Elinikäisen oppimisen polulla on tunnustettu varhaiskasvatuksen keskeinen rooli. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2022.) Rutiinit, vuorovaikutuksen tavat sekä ryhmän kulttuuri kehittävät lasten yhteisöä (Koivula & Eerola-Pennanen 2022).

Melleniuksen (2019) mukaan niin vanhemman kuin varhaiskasvatuksen työntekijän tulee pyrkiä asettautumaan pienen lapsen erokokemukseen lapsen aloittaessa päiväkodissa. Kyse on vuorovaikutustilanteesta, jossa osapuolina ovat lapsi, vanhempi sekä varhaiskasvattaja. Lapsi kokee herkästi turvattomuutta eroamistilanteessa ja tunteet saattavat olla yksin vaikeasti hallittavissa. Lapsien reagointi erotilanteessa on hyvin yksilöllistä. (Mellenius 2019.) Hyvinvoinnin edellytyksenä on positiivinen vuorovaikutus. Sylin tarjoaminen tarjoaa mahdollisuuden myönteiseen vuorovaikutukseen. (Revilla ym. 2022.) Turvallisesta arjesta ja kohdatuksi tulemisesta rakentuu lapselle hyvä varhaiskasvatus. Kasvattajan ja lapsen vuorovaikutus vaikuttaa vanhempaan, lapsen ja vanhemman vuorovaikutus vaikuttaa kasvattajaan ja kasvattajan ja vanhemman vuorovaikutus vaikuttaa lapseen. (Koivunen 2009.)

Päivähoitoon sopeutumisessa auttaa lapsen suhde kasvattajaan ja ikätovereihin, turvallisuutta luovat lämpimät suhteet pysyviin ja vuorovaikutuksellisiin kasvattajiin. Lapset, joilla on enemmän haasteita hoidon aloituksessa, saavat enemmän kasvattajalta erityisesti lohduttavaa huomiota. Lapset, joilla alkua sujuu helpommin, kokevat enemmän kasvattajan mukanaoloa ja vertaisstimulaatiota. Tutkimustietoa on vähän, mutta mitä enemmän on vertaisvuorovaikutusta ja ikätovereita läsnä, sitä positiivisempi vaikutus on. (Datler ym. 2012.) Päiväkodin toimintatavat ja siellä sujuva arki ovat merkityksellisiä sopeutumiselle,

esimerkiksi suhteen luominen kasvattajiin ja toisiin lapsiin, kokeeko lapsi tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi sekä turvallisiksi (MLL 2024).

Uuden lapsen tulo ryhmään ja tottuminen varhaiskasvatukseen vaatii kodin ja päiväkodin yhteistyötä ja tämä korostuu mitä nuoremasta lapsesta on kyse (Helenius & Lummelahdi 2018). Tällä ensimmäisellä siirtymällä on vahva yhteys vuorovaikutuksen mikroulottuvuuden välillä, niin aikuisten kuin lapsen ja aikuisten kesken. Vuorovaikutuksen merkitys on suuri lapsen siirtyessä kotoa varhaiskasvatukseen ja kasvattajan rooli on tässä vuorovaikutuksen syntymisessä merkityksellinen. (Bove & Cescato 2013.) Luottamuksellisen suhteen luominen lapseen on henkilöstön tehtävä (OPH 2022). Pää tarkoitus olisi muuttaa sisäistä näkökulmaa ja eroa kodin ja varhaiskasvatuksen välillä ja muodostaa siitä yhteiskasvatuksen vyöhyke. Tämä vuorovaikutuksen analysointi voi auttaa muokkaamaan rutiineita. Tiedetyt rutiinit ovat merkityksellisiä yhteisölle ja niitä tunnistetaan varhaiskasvatuksen mittareiksi. (Bove & Cescato 2013.)

3.1 Kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus

Varhaiskasvattajien tehtävänä on viestittää lapselle, että hän on turvassa. Tunteet kestetään yhdessä ja lohdutusta on saatavilla. Lapsen ollessa pieni, ja jollei hän osaa sanoittaa tunteitaan, kasvattajan tulee osata tulkita lapsen sanattomia viestejä. (Mellenius 2019.) Sensitiivinen vuorovaikutus kasvattajan ja lapsen välille kehittyy tutustumisen aikana, kasvattajan oppiessa havainnoimaan lapsen tunteet ja se auttaa helpottamaan lapsen eroahdistuksessa (Karikoski & Tiilikka 2017). Lapsen saadessa myönteisiä erokokemuksia aikuisen kanssasäätelyn avulla, ne saattavat auttaa lapsen tunnesäätelyn kehitystä. Sekä lainsäädännössä että varhaiskasvatuksen arvopohjassa aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen merkitys on tärkeä erityisesti pysyvyyden ja turvallisuuden osalta. (Mellenius 2019.)

Hännikäinen (2015, Revilla ym. 2022 mukaan) tutki kasvattajien fyysisen asennon vaikutuksen mahdollistavan sylivuorovaikutuksen, kasvattajan ollessa lasten lähellä lattiatasolla tai sohvalla. Laadukas vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan välillä vaatii kasvattajalta läheisyyttä, että voi havainnoida lapsen aloitteet ja emotionaaliset tarpeet. Siirtymä kotoa varhaiskasvatukseen rakentuu vuorovaikutuksen ja suhteiden kautta. Termi ”syli” kuvaa sitä, kun kasvattaja pitää sylissä joko seisten tai istuen riippumatta siitä ovatko lapsi kasvot kasvattajaan päin tai ulospäin. Kasvattajan ja lapsen vuorovaikutus korostaa

lapsen hyvinvointia, itsenäisyyttä ja vertaisryhmään sisällyttämistä, ja se on erottamaton prosessi päivähoiton aloituksessa. (Revilla ym. 2022.)

Ahosen ja Roosin (2024) mukaan pienen lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ero omista vanhemmista on heille iso ja stressaava kokemus. Kuten Revilla ym. (2022) niin myös Ahonen ja Roos (2024) toteavat lapselle annettavan läheisyyden sekä heidän tarvitsemaansa tuen merkitystä lapsen surressa ikävää vanhempiaan kohtaan. Varhaiskasvattajan on tärkeää antaa lapselle hänen tarvitsemaa syliä sekä sanoittaa lapsen tunteita hänelle ja osoittaa ymmärtävänsä häntä ja auttaa lasta selviämään erotilanteesta. Varhaiskasvattajan sensitiivisyys on tärkeä työväline aloittavien lasten kanssa. Silloin täytyisi tavoittaa lapsen tunne ja osata toimia tämän tiedon antamalla tavalla. On tärkeää myös kannatella lapsen uskoa siihen, että vanhemmat tulevat hakemaan hänet sovittuun aikaan. Lapselle on tärkeää tulla kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi. Laadukas vuorovaikutus on perusta laadukkaalle pedagogiikalle. (Ahonen & Roos 2024.) Sekä lapsi että vanhemmat tarvitsevat kannattelua erokokemuksen käsittelyyn. Varsinkin pieni lapsi tarvitsee aikuisen apua tunteidensa vastaanottamiseen sekä käsittelyyn. Kasvattajana on tärkeää sanallistaa tunteita sekä puhua lapselle mitä tapahtuu sekä auttaa häntä hallitsemaan sekä ymmärtämään omia tunteitaan. (Kaskela & Kekkonen 2006.)

3.2 Kasvattajan ja huoltajan välinen vuorovaikutus

Vanhempien ja kasvattajien välinen luottamus luo pohjan yhteistyölle ja luottamus rakentuu kohtaamisten kautta. Toimivan yhteistyön kautta tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä monipuolisesti. (Terävä & Böök 2022.) Vanhemman ja kasvattajan välisen vuorovaikutuksen merkitys näkyy lapsen reagoinnissa eron hetkellä (Mellenius 2019). Karilan (2006) mukaan kasvattajien ja vanhempien vuorovaikutussuhteella on merkitystä lapsen kehityksen kannalta. Se linkittää eri kasvu ympäristöt ja auttaa eheän kasvu ympäristön muodostumista. Kumppanuusosapuolen kunnioittaminen on kasvatuskumppanuuden toteutumisen yksi keskeinen ehto. Puitteet kasvatuskumppanuudelle luo ammattilainen. Suhde alkaa tutustumisella toiseen osapuoleen tutustumiskäynnillä. Kuulluksi tulemisen kautta luottamus syntyy vähitellen. Vastavuoroinen luottamus vaatii yhteisiä kohtaamisia riittävästi. Vuorovaikutuksessa panostus on ollut lapsen hoitosuhteen aloitukseen. (Karila 2006.)

Kaikki lapsen kasvatukseen osallistuvat edistävät yhteistyössä lapsen hyvää. Lasta ympäröivien hyvinvoivien aikuisten tiivis vuorovaikutus tukee lapsen hyvinvointia. (Kronqvist 2017.) Henkilöstön ja huoltajan yhteistyö sekä arvostava, tasavertainen ja avoin kohtaaminen luo lapselle turvallisuutta ja jatkuvuutta. Yhteistyön on oltava säännöllistä ja se on vuorovaikutteista edellyttäen aktiivisuutta ja aloitteellisuutta varhaiskasvatuksen henkilöstöltä. (OPH 2022.) Kaikenlainen toiminta ja vuorovaikutus vanhemman ja kasvattajan välillä sisältyy yhteistyöhön. Kasvatusvastuu on kotona varhaiskasvatuksen tukiessa sitä ja puhutaankin jaetusta kasvatusvastuusta. Kasvatusvastuun jakamisen edellytyksenä on tiivis ja toimiva yhteistyö. (Koivunen 2009.)

Avoin yhteistyö vanhemman ja kasvattajien kanssa sekä huolten rohkea kertominen on lapsen etu (MLL 2024). Kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät rakentavat säännöllisen kaksisuuntaisen vuoropuhelun vanhempien kanssa ja vanhemmilla on mahdollisuus osallistua päätöksentekoon lastensa hoidosta ja kasvatuksesta päivittäisissä keskusteluissa sekä suunnitelluissa tapaamisissa (Siren-Tiusanen 2001). Luottavainen vuorovaikutus vanhempien ja varhaiskasvatuksen välillä voi helpottaa vanhempien huolta. Vanhempien ja kasvattajien väliseen vuorovaikutukseen on panostettava alusta lähtien, jotta se jatkuu toimivana ja varhaiskasvatuksesta tulee lapselle mielekäs elämänvaihe. (Munter 2001.)

Toimiva yhteistyö varhaiskasvattajien sekä vanhempien kesken on tärkeää koko varhaiskasvatuksen ajan, mutta se korostuu varsinkin lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen (Ahonen & Roos 2024). Kaskelan ja Kekkonen (2006) mukaan tärkeää on myös vuorovaikutus vanhempien kanssa sekä heille kertominen miten oman lapsen ikävöinti on näkynyt ja miten tilanteet ovat edenneet tai helpottaneet. Päivittaiset kohtaamiset ovat tärkeitä yhteiselle vuoropuhelulle kasvattajien, vanhempien sekä lapsen kesken koko kasvatuskumppanuuden ja laadukkaan vuorovaikutuksen rakentumiselle. Laajemmin lapsen asioita käydään läpi varhaiskasvatussuunnitelman laatimiskeskustelussa tai muissa ennalta sovituisissa keskusteluissa. Jatkuva ja päivittäinen vuoropuhelu rakentaa vuorovaikutusta kasvattajien ja vanhempien välille ja helpottaa puhumaan niin tavallisista kuin haastavammistakin asioista. Kasvattajan on tärkeää pitää myönteinen ja avoin suhtautuminen perheeseen, sillä luottamuksellinen vuoropuhelu vanhempien ja kasvattajien välillä on aina lapselle hyväksi. (Kaskela & Kekkonen 2006.)

4 Kiintymyssuhde

Bowlbyn (1977, Sinkkonen 2001) mukaan kiintymyssuhde on vahvojen tunnesiteiden luomista toisiin ihmisiin ja se selittää emotionaalisen ahdingon muotoja vastentahtoisen eron hetkellä. Lapsi kehittää suhteen häntä hoivaavaan aikuiseen ja reagoi jos sen suhteen turvallisuudentunne on uhattuna. Sinkkosen (2001) mukaan kiintymyssuhteessa on kyse lapsen vaaralta suojelemisesta. Turvalliseksi olonsa tunteva lapsi on halukas tutustumaan ympäristöönsä. Kiintymyssuhteita on luokiteltu turvallisiin ja turvattomiin kiintymyssuhteisiin. Yleensä yksi kiintymyssuhde on muita tärkeämpi. (Sinkkonen 2001.)

Melleniuksen (2019) mukaan siirtymä varhaiskasvatukseen on perheen elämässä merkittävä muutos ja erokokemus koskee niin vanhempaa kuin lastakin. Keskeinen lähtökohta varhaiskasvatukseen siirtymisen pohjalla on lapsen kiintymyssuhteen merkitys kokonaisekehitykselle ja siirtymä varhaiskasvatuksen tuo tähän haasteita (Karikoski & Tiilikka 2017). Lapsen kiintymyssuhde vahvistuu uudelleen liittymisen myötä, vanhempi palaa hakemaan ja päiväkodissa on tuttu kasvattaja vastassa seuraavana päivänä (Mellenius 2019). Kasvattajasuhteen pysyvyys, yksilöllisyys ja kiintymys auttaa kehitykseen sekä vanhempien mielikuvan ylläpitämiseen, ja lapsi tarvitsee tähän vanhempiensa apua. Lapsen turvallinen suhde uuteen aikuiseen vaatii riittävän tutustumisajan ja tässä apuna on lapsen vanhempi. Lapsen nähdessä vanhemman luottavan kasvattajaan, myös hänen luottamuksensa kasvattajaan kehittyy. (Karikoski & Tiilikka 2017.)

Datler ym. (2012) mukaan pienen lapsen ollessa vieraassa ympäristössä itselleen outojen ihmisten kanssa ja erossa ensisijaisesta hoitajastaan, lapsi voi kokea menetyksen, turvattomuuden ja jopa uhan tunteita. Osallistuakseen vuorovaikutukseen ja toimintaan varhaiskasvatuksessa, lapsen on ensin päästävä näistä tunteista eroon vanhemmista erossa ollessaan. Varhaiskasvatuksen aloittaminen voi olla hämmentävää, vaikka lapsella saattaa olla erokokemuksia vanhemmistaan ennen varhaiskasvatuksen aloitusta, ja tämä koskee erityisesti nuoria lapsia. Pienen lapsen siirtymisestä varhaiskasvatukseen on tutkimusta vähän. On tehty joitain tapaustutkimuksia, joiden mukaan hoitoon tullessaan taaperot vetäytyvät vuorovaikutuksesta ja ovat epävarmoja. Lastenhoitoon liittyvässä kirjallisuudessa on myönteisiä ja johdonmukaisia havaintoja siitä, että laadukas hoito ja hyvät suhteet kasvattajiin edistävät lapsen kehitystä ja oppimista sekä sosioemotionaalisten taitojen kypsymistä. Lapset, joilla on varhaiskasvatustutkimusta pärjäävät paremmin erossa vanhemmistaan kuin lapset, joilla kokemusta ei ole. Varhaiskasvatuksessa olevat lapset ovat sosiaalisempia, hakevat

kontaktia ikätovereihinsa ja ovat osallistuvampia vuorovaikutteiseen leikkiin. He eivät jää sivusta katsojiksi eivätkä tarvitse koko ajan kasvattajaa lähelleen. (Datler ym. 2012.)

MLL (2024) mukaan laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen hyvää kehitystä vanhempien hoidon lisäksi, eikä ole riski kehitykselle. Lapsen tärkein aikuinen löytyy edelleen omasta perheestä ja kotona koettu hyvä ja hellä hoito on luonut perusluottamuksen ja -turvallisuuden kokemuksia. Alle kolmivuotias ei pysty pitämään yllä mielikuvaa vanhemmasta päiväkotipäivän ajan, mutta yli kolmivuotiaalla tämä taito jo on. Turvallinen suhde päiväkodin kasvattajaan kannattelee lapsen selviämistä päiväkotipäivästä ja erosta vanhemmasta. Alle kolmivuotiailla lapsella voidaan nimetä omahoitaja, jonka tärkeys korostuu siirtymätilanteissa. (MLL 2024.)

Ahonen & Roosin (2024) mukaan lapsen kehityksen taustalla on kiintymyssuhde ensin vanhemman kanssa ja myöhemmin varhaiskasvattajan kanssa. Lapsi voi olla kiinnittynyt eri ihmisiin, ei pelkää vanhempiensa ja olla näiden kanssa vuorovaikutuksessa (Bove & Cescato 2013). Munterin (2001) mukaan päivähoitoon tulevan lapsen täytyy pystyä eroamaan vanhemmistaan turvallisesti ja löytää uudet luotettavat aikuiset. Lapsi hakee lohtua turvalliselta aikuiselta, ja mitä vakaampi kiintymyssuhde hänellä on omiin vanhempiinsa, sitä varmemmin hän pystyy laajentamaan kiintymyssuhdetta myös muihin aikuisiin. Lapsella täytyy olla turva päivähoidon kasvattajista, mutta myös vanhemmalla täytyy olla luottamusta varhaiskasvatuspaikkaan. (Munter 2001.)

5 Tutkimuksen teko

Kandidaatintutkielmani on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Salmisen (2011) ja Vilkan (2023) mukaan kirjallisuuskatsaus on metodi, jossa perehdytään jo aiemmin tehtyyn tutkimukseen tutkien tutkijoiden alkuperäistutkimuksia. Kirjallisuuskatsauksen avulla kootaan aiempien tutkimuksien tuloksia, jotka muodostavat taas perustaa uusille tutkimustuloksille (Salminen 2011). Olemassa olevaa tietoa tunnistetaan, tulkitaan, yhdistellään ja arvioidaan (Vilka 2023). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on ikään kuin yleiskatsaus, joka voidaan tehdä ilman tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä eivätkä metodiset säännöt rajaa aineiston valintaa. Lisäksi tutkimuskysymykset ovat kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa väljempiä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on itsenäinen metodi, mutta sen voidaan katsoa myös tarjoavan uusia tutkittavia ilmiöitä systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. (Salminen 2011.) Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on ymmärtää ilmiöitä ja ymmärretyn kuvaileminen johdonmukaisesti ja vakuuttavasti argumentoiden (Vilka 2023).

Eskolan ja Suorannan (2000) mukaan tutkimuksen alussa on puhdas pöytä ilman ennako-odotuksia ja materiaalin määrä on lähes rajaton. Aloitin työn etsimällä aineistoa minua kiinnostavaan aiheeseen liittyen. Etsin materiaalia paikallisesta kirjastosta kirjojen muodossa, internetistä ja Google Scholarista. Hain vertaisarvioituja sekä muita artikkeleita. Etsin opinnäytetöitä, joissa oli samankaltainen aihe ja niiden lähdeluetteloiden avulla hain lähteitä omaa työtäni varten. Käytin myös yleistä Google-hakua aiheeseen liittyvän materiaalin etsimiseen. Hakusanoina käytin pääasiassa sanoja varhaiskasvatuksen aloitus, päivähoiton aloitus, sopeutuminen varhaiskasvatukseen ja starting daycare. Materiaalin etsinnän jälkeen luin niitä paljon ja aloin kirjata ylös työhöni liittyviä asioita ja poissuljin turhia materiaaleja. Näiden pohjalta aloin kirjoittaa ja vastata tutkimuskysymyksiini.

Artikkeleita ja kirjoja, joissa aiheeni oli esillä, oli minulla aluksi listattuna noin 50 kappaletta. Sisällysluetteloiden lukemisella ja materiaalia esilukemalla jaottelin materiaaleja käytettäviin sekä ei sopiviin. Lisäksi materiaaliin valikoitui MLL ”Lapsi aloittaa päivähoiton”-nettisivusto, jossa varhaiskasvatuksen aloitusta käsiteltiin sekä blogiteksti varhaiskasvatuksen aloituksesta. Osa rajauksesta täytyi tehdä myös sen vuoksi, ettei lähteiden määrä kasva kandidaatintutkielman kohdalla liian kattavaksi. Materiaalia jäi pois myös sen vuoksi, että aineisto kylläntyi. Kylläntyminen on tilanne, jossa uusi materiaali ei tuota enää uutta tietoa (Eskola & Suoranta 2000). Tutkimuksessani lähteitä oli lopulta 19 kappaletta. Jäljelle jääneet artikkelit ja tekstit auttoivat minua vastaamaan tutkimuskysymyksiini.

Tutkimuskysymykseni ovat, mitkä asiat vaikuttavat sujuvaan varhaiskasvatuksen aloitukseen? Ja mitä tulee huomioida varhaiskasvatuksen aloituksessa? Perheille varhaiskasvatuksen aloitus on aina muutos ja aloitukseen vaikuttavat monet asiat. Tarkoitukseni on selvittää mitä asioita aloitukseen liittyy ja millaisia asioita tulee ottaa huomioon. Toimitaanko aina tietyllä tapaa, vai onko yksilöllisyyttä sekä mahdollisuuksia toimia eri tilanteissa eri tavoin? Haluan selvittää, onko tiettyjä asioita tai toimintatapoja, joiden avulla aloitus on helpompaa.

Taulukko 1 Kirjallisuuskatsauksen aineisto

Tekijä(t)	Artikkeli/Teos/Julkaisu	Vuosi
Ahonen, L. & Roos, P.	Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka (3. painos) (Teos)	2024
Bove, C. & Cecscato, S.	Cultures of education and rituals of transition from home to the infant toddler center. Observing interactions and professional development. <i>Journal of Theories and Research in Education</i> , 8(2) (Artikkeli)	2013
Datler, W., Ereky-Stevens, K., Hover-Resiner, N. & Malmberg, L-E.	Toddlers' transition to out-of-home day care: Settin into a new care environment. <i>Infant Behavior and Development</i> . Volume 35, Issue 3, June 2012 (Artikkeli)	2012
Helenius, A. & Lummelahti, L.	Varhaiskasvatus. Perusteita. (Teos)	2018
Karikoski, H. & Tiilikka, A.	Eheä kasvupolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja (Teos)	2017
Karila, K.	Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus (Teos)	2006
Kaskela, M. & Kekkonen, M.	Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta –Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. (Teos)	2006
Koivula, M. & Eerola-Pennanen, P.	Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. (3. korjattu ja laajennettu painos) (Teos)	2022
Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P.	Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. (3. korjattu ja laajennettu painos) (Teos)	2022
Koivunen, .P-L.	Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. (Teos)	2009
Kronqvist, E.-L.	Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja	2017
Mannerheimin lastensuojeluliitto	Lapsi aloittaa päivähoiton. (verkkosivu)	2024
Mellenius, N.	"Otan lapsen syliin ja lohdutan, ja toivon että vanhempi luottaa minuun" –Mentalisaatio lapsen kehitystä suojaavana tekijänä siirtymävaiheessa kotihoidosta varhaiskasvatukseen. (Tutkittua varhaiskasvatuksesta -blogi)	2019
Munter, H.	Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita	2001
Opetushallitus	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a	2022
Poikonen, P.-L. & Lehtipää, R.	Päivähoiton ja kodin jaettu kasvatustehtävä: Kasvatuskumppanuus perheen voimavarana.	2009

Tekijä(t)	Artikkeli/Teos/Julkaisu	Vuosi
	Teoksessa Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa	
Revilla, Y. L., Rutanen, N., Harju, K., Sevón, E. & Raittila, R.	Relational approach to infant-teacher lap interaction during the transition from home to early childhood education and care. <i>Journal of Early Childhood Education Research Volume 11 Issue 1</i>	2022
Sirén-Tiusanen, H.	Alle kolmivuotiaiden kehitys ja suotuisat varhaiskasvatuskäytännöt. Teoksessa Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden varhaiskasvatuksen perusteita	2001
Terävä, J. & Böök, M. L.	Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia (3. korjattu ja laajennettu painos)	2022

Kirjallisuuskatsauksissa käytetään sisällönanalyysiä, joka koostuu kolmesta vaiheesta, valmistelu, organisointi ja raportointi. Perusideana on lukea materiaalia tutkien sitä ja luoda aineistosta asiakokonaisuus. (Vilkkä 2023.) Materiaalin teemoittelu, jossa tutkimuskysymykseen vastaavia teemoja nostetaan esiin, on aineiston käsittelyssä ensimmäinen vaihe (Eskola & Suoranta 2000). Kirjoitin ensin materiaalien pohjalta tekstiä, jonka jälkeen luin sitä ja aloin miettiä, mitkä teemat nousevat esiin. Käytin numeroita teemoittelun apuna. Olin tehnyt itselleni otsikoita, joiden alle aloitin jaottelemaan materiaalia. Teemoiksi muodostuivat varhaiskasvatuksen aloitus ajallisesti jaoteltuna aikaan ennen aloitusta, ensimmäisiin päiviin ja viikkoihin sekä sopeutumiseen ja sen prosesseihin. Muiksi teemoiksi nousivat vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen merkitys varhaiskasvatuksen aloituksessa. Oman kiinnostukseni vuoksi käsitelin myös varhaiskasvatuksen aloitusprosessia kolmen lastenkirjan avulla.

Tutkija itse on työnsä pääasiallisina luotettavuuden kriteeri ja luotettavuutta arvioidaan läpi prosessin (Eskola & Suoranta 2000). Tutkimukseni ei ole täysin luotettava, sillä en ole käynyt läpi kaikkia mahdollisia aiheeseen liittyviä artikkeleita tai tehnyt systemaattista aineiston keruuta. Lisäksi osa lähteistä on yli kymmenen vuotta vanhoja. Luotettavuutta kuitenkin lisää se, että lähteitä on kandityöksi mielestäni melko paljon ja monipuolisesti erilaisia. Lisäksi lähteinä on sekä kotimaisia että kansainvälisiä materiaaleja. Luotettavuudessa pohditaan riittävän aineiston määrää (Eskola & Suoranta 2000). Tutkijan etiikka on koetuksella monien päätösten vuoksi, ja hyvän tieteellisen käytännön periaatteet nivoutuvat kirjallisuuskatsausten eettisiin lähtökohtiin yhteisiä sääntöjä noudattaen (Eskola & Suoranta 2000; Vilkkä 2023). Työni on eettisesti tehty, sillä en ole plagioinut kenenkään tekstiä ja lähdeviittaukset ja lähdeluettelo ovat tehty asianmukaisesti. Etiikka pitää sisällään sen, että lähdemerkinnät ovat asianmukaisesti tehtyt, eikä tekstejä ole plagioitu. Kirjallisuuskatsauksessa rehellinen ja

vilpitön toiminta korostuu, sillä työn kohteena on toisten tutkijoiden luomat aineistot. (Vilka 2023.)

6 Tulokset

Tässä luvussa esittelen tulokset, jotka sain esiin tarkastelemalla aineistoa tutkimuskysymysteni kautta. Tutkimuskysymyksiäni olivat mitkä asiat vaikuttavat sujuvaan varhaiskasvatukseen sekä mitä tulee huomioida varhaiskasvatukseen aloituksessa. Tulokset jaottelin esiin nousseiden teemojen mukaisesti.

6.1 Varhaiskasvatuksen aloittaminen

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on muutos, joka koskettaa niin koko perhettä kuin myös varhaiskasvatuspaikkaa. Avainasemassa aloituksessa on toimivan ja luottamuksellisen suhteen luominen perheeseen. Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö alkaa ensimmäisellä tutustumiskäynnillä, ja aloituskeskustelun aikana vanhemmat voivat kertoa lapsestaan, sekä omista ajatuksistaan hoidon aloitukseen liittyen. Monilla paikkakunnilla ensimmäinen tapaaminen voidaan järjestää lapsen kotona, jolloin kohtaaminen tapahtuu lapselle tutussa paikassa. Aloituksen yhteydessä tunteet voivat vaihdella laidasta laitaan sekä lapsella että vanhemmalla, mutta huolellisesti ja johdonmukaisesti suunniteltu siirtymä kotoa varhaiskasvatukseen tukee sujuvaa aloitusta. Aloitusta tukevat myös vanhempien kanssa tehtävä tutustumiskäynti tai -käynnit hoitopaikkaan, kirjat päiväkodista sekä keskustelu lapsen kanssa valmistellen häntä tulevaan siirtymään, joskin pienimpien lasten kohdalla keskustelun rooli on pieni.

Varhaiskasvattajan rooli on suuri lapsen aloittaessa ja kasvattajan läheisyys sekä mahdollisuus syliin luovat positiivisia kokemuksia. Mahdollisuus omahoitajaan tukee lapsen sopeutumista ja luo turvallisuuden tunnetta. Lapsen on koettava olonsa varhaiskasvatusta aloittaessaan tärkeäksi ja turvalliseksi, kasvattajan antaessa hänelle tukea ja rohkaisua. Aloituksessa ja varhaiskasvatukseen sopeutumisessa on otettava myös huomioon kunkin lapsen kehitys sekä temperamentti. Vanhempien kanssa on hyvä keskustella hoitopäivän tapahtumista alussa kiireettömästi. Tiivis keskusteluyhteys perheen kanssa sekä avoimuus kaikissa kohtaamisissa luo luottamusta, joka tukee hyvän kasvatuskumppanuuden syntymistä.

6.2 Vuorovaikutus ja kiintymyssuhde

Yhteistyö ja hyvä vuorovaikutus on tärkeää koko varhaiskasvatuksen ajan, mutta erityisen suuressa roolissa se on varhaiskasvatusta aloittaessa. Varhaiskasvatuksessa vuorovaikutus

muodostaa kolmion, jossa osallisina ovat lapsi, vanhempi ja varhaiskasvattaja kaikkien vaikuttaessa toisiinsa. Luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen luominen on varhaiskasvattajan vastuulla. Laadukas vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan välillä vaatii luottamusta, turvallisuuden tunnetta, pysyvyyttä, läheisyyttä sekä kasvattajan kykyä huomata lapsen aloitteet ja tarpeet. Lapsen tulee tulla kohdatuksi, nähdyksi ja kuulluksi.

Lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus muokkaa lapsen kokemuksia päivän aikana ja helpottaa lapsen turvattomuuden tunnetta eron hetkellä. Varhaiskasvattajan on viestitettävä lapselle tämän olevan turvassa, tunteet voi näyttää ja tarvittaessa on mahdollisuus päästä syliin. Vuorovaikutuksessa tulee huomioida myös sanattoman viestinnän merkitys esimerkiksi asento ja ilmeet. Toimiva vuorovaikutus perheen ja kasvattajan välillä tukee lapsen kasvua ja kehitystä monipuolisesti. Tuo vuorovaikutus linkittää lapselle kahden maailman kohtaamisen.

Varhaiskasvatuksen aloitus koettelee lapsen kiintymyssuhdetta vanhempaansa ja hän kokee sen uhatuksi, kun hänet jätetäänkin ulkopuolisten hoitoon, ja aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Sen vuoksi kasvattajan tehtävä on luoda lapselle turvallisuuden tunnetta, jotta hän voi tutustua uuteen ympäristöön. Lapsi huomaa, jos vanhempi luottaa kasvattajaan, niin myös lapsi luottaa. Laadukas hoito ja hyvät suhteet kasvattajiin auttavat kehittymään. Tärkein lapselle on kuitenkin oma perhe, mutta turvallinen olo varhaiskasvatuspäivän aikana helpottaa selviämään päivästä ja erosta. Mitä vakaampi kiintymyssuhde lapsella on vanhempaansa, sitä helpompi hänen on laajentaa sitä muihinkin aikuisiin.

7 Pohdinta

Tutkimustietoa varhaiskasvatuksen aloittamisesta on suhteellisen vähän saatavilla ja osittain se on vanhaa. Työssäni selviää, että sujuvaan varhaiskasvatuksen aloitukseen vaikuttaa moni asia. Aluksi tärkeässä roolissa on tutustumisprosessi. Niin Karikoski ja Tiilikka (2017), Kaskela ja Kekkonen (2006), kuin myös Poikonen ja Lehtipää (2009) nostavat esiin tutustumisen tärkeyden aloituksen sujuvoittamisen pohjana. Tutustumisen myötä ensimmäiset päivät ja viikot varhaiskasvatuksessa ovat lapselle helpompia. Kronqvistin (2017) ja Munterin (2001) mukaan aloituksen tulee olla lapsen tarpeet huomioiva sekä turvallisuutta luova. Näiden myötä sopeutuminen varhaiskasvatukseen voi alkaa. Lapsen iällä on myös merkitystä sopeutumiseen. Sopeutuminen kestää pidempään pienemmillä lapsilla, lisäksi sopeutumiseen vaikuttaa vanhemman toiminta hänen luovuttaessaan lapsen uuteen vertaisryhmään ja uusien aikuisten hoivaan (Bove & Cescato 2013; Datler ym 2012; MLL 2024). Varhaiskasvatuksen ammattilaiselle eroamistilanteet vanhemman ja lapsen välillä voivat olla ammatillisesti haastavia sen sisältämien voimakkaiden tunteiden vuoksi, lisäksi varhaiskasvattaja kannattelee näissä tilanteissa sekä lasta että vanhempaa ja myös omia tunteitaan (Mellenius 2019).

Niin Koivusen (2009) kuin Revilla ym. (2022) mukaan lapsen kokema turvallisuus ja syli sekä kohdatuksi tuleminen luovat pohjan myönteiselle vuorovaikutukselle. Vuorovaikutuksen merkitys nousi esiin monessa materiaalissa ja tärkeää varhaiskasvatuksen aloituksessa on sekä kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus ennen aloitusta ja alkuvaiheessa sekä avoin vuorovaikutus kasvattajan ja huoltajan välillä alusta asti. Melleniuksen (2019) mukaan vuorovaikutussuhde on kolmio, jossa mukana ovat sekä lapsi, huoltaja ja kasvattaja ja aikuisen tulisi osata asettua lapsen erokokemukseen. Yhteistyötä vaaditaan kodin ja varhaiskasvatuksen välillä (Helenius & Lummelahti 2018).

Lapsen täytyy tuntea olonsa turvalliseksi varhaiskasvatuksessa, että hän pystyy olemaan vuorovaikutuksessa (Datler ym. 2012). Myös kiintymyssuhde ja tähän liittyen myös lasten erot vaikuttavat varhaiskasvatuksen aloituksen sujuvuuteen, ja kuinka helposti lapset pystyvät muodostamaan luottavan ja turvallisen suhteen uusiin aikuisiin varhaiskasvatuksessa. Kiintymyssuhde vahvistuu, kun vanhempi palaa hakemaan sekä pysyvän kasvattajasuhteen kautta (Mellenius 2019). Kiintymyssuhde on tärkeässä roolissa lapsen kehityksessä sekä varhaiskasvatuksen aloitusprosessissa, mutta sen merkitys ei ollut tässä työssä pääosassa, vaan esiin nousivat enemmän muut teemat.

Pienten ryhmissä toiminta rakentuu samoin kuin isojenkin päivittäisten perustoimintojen ja leikin varaan, mutta toiminta on yksilöllisempää ja lapsikohtaisempaa (Helenius & Lummelahti 2018). Itse työskentelen alle kolmevuotiaiden ryhmässä päiväkodissa ja olen nähnyt ja kokenut monta uuden lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta sekä ollut mukana monessa tutustumisprosessissa ja varhaiskasvatuksen aloituksessa. Kotikäynti tai rauhallinen tilanne ensimmäisellä tutustumiskerralla koetaan helpottavaksi tekijäksi tutustumisprosessissa (Ahonen & Roos 2024; Karikoski & Tiilikka 2017; Kaskela & Kekkonen 2006).

Tutustumisprosessia kuvaillessa monessa materiaalissa nousi esiin mahdollinen kotikäynti ennen päiväkodille tulemista. Kunnassa, jossa itse työskentelen, tarjotaan joka kerta uuden lapsen aloittaessa ensimmäistä tutustumiskäyntiä kotiin ja vasta tämän jälkeen päiväkodille. Kotikäynti mahdollistaa ensi tapaamisen lapselle tutussa ympäristössä (Ahonen & Roos 2024). Todellisuudessa vain todella harva perhe tarttuu tähän mahdollisuuteen ja melkein kaikki haluavat tarjouksesta huolimatta tulla suoraan päiväkodille lapsen kanssa tutustumaan.

Revilla ym. (2022) mukaan alle yksivuotiaat aloittavat varhaiskasvatuksen harvoin. Kuitenkin omaan työhöni peilaten näen tämän eri tavoin. Itsestäni tuntuu, että koko ajan aina vain pienemmät ovat aloittamassa varhaiskasvatusta ja omassa ryhmässäni on aloittanut tällä toimintakaudella jo kolme alle vuoden ikäistä lasta. Koko päiväkotiamme ajatellen tuntuu, että lapsien määrä alkaa pikkuhiljaa vähentyä mutta juuri pienten lasten osuus uusista hakemuksista kasvaa koko ajan ja suurin osa lapsista aloittaa varhaiskasvatuksen alle kaksivuotiaana. Kasvattajien roolin merkitys on suuri taaperoikäisten varhaiskasvatuksen aloituksessa, lisäksi vanhemman jakama tieto lapsestaan (Koivunen 2009; Mellenius 2019). Omahaotajuus pienten kohdalla luo tukea sopeutumiseen (Koivula & Eerola-Pennanen 2017; Kronqvist 2017).

Halusin mielenkiinnon vuoksi tutustua myös muutamaaan lastenkirjaan aiheeseen liittyen, sillä lapset kuitenkin tykkäävät kuunnella satuja ja varmasti liittävätkin niitä kokemuksiinsa. Minua kiinnosti, miten lapsille suunnatuissa kirjoissa tätä merkityksellistä aihetta tuodaan esiin. Kirjoista nousi esiin samoja asioita kuin muistakin materiaaleista, eli tutustumista, vuorovaikutusta ja keskustelua aiheeseen liittyen. Kuten Heikkilä-Halttunen (2015) toteaa, lastenkirjat kuvaavat aihetta kulloisenkin ajan arvojen mukaisesti.

Tutkimukseni toi esiin samoja asioita mitä olen itsekin työssäni huomannut ja pohtinut ja nosti aihetta omassa ajattelussani ehkä vieläkin tärkeämmäksi mitä olen aiemmin osannut edes ajatellakaan. Pienelle ihmiselle varhaiskasvatuksen aloittaminen uusien ihmisten kanssa

on iso ja merkittävä muutos. Toistuvat rutiinit arjessa ovat merkityksellisiä (Bove & Cescato 2012). Yhteinen leikki on iso osa vanhemman ja lapsen tutustumista toiseen jo vauvana ja tämä jatkuu myös päiväkotiryhmässä lapsen ja kasvattajien välillä. Leikkien avulla voidaan jopa saada helpotettua lapsen siirtymävaihetta ryhmään. (Helenius & Lummelahti 2018.) Työni nosti myös jatkotutkimusajatuksia, koska aihetta on tutkittu vasta melko vähän. Olisi mielenkiintoista tehdä empiirinen tutkimus aiheeseen liittyen suoraan ryhmässä oikeiden varhaiskasvatuksen aloittamisprosessien kanssa. Tutkimusta voisi tehdä erilaisista tutustumispoluista ja aloituksista perheitä havainnoiden ja heitä haastatellen.

Lähteet

- Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ahonen, L. & Roos, P. 2024. Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. (3. painos). Jyväskylä: Santalahti-kustannus.
- Aubert, D. & Leblanc, C. 2020. Päiväkoti alkaa Pikku karhu. Helsinki: Lasten Keskus.
- Bove, C. & Cescato, S. 2013. Cultures of education and rituals of transition from home to the infant toddler center. Observing interactions and professional development. *Journal of Theories and Research in Education*, 8(2), 27–44.
- Datler, W., Ereky-Stevens, K., Hover-Resiner, N. & Malmberg, L.-E. 2012. Toddlers' transition to out-of-home day care: Setting into a new care environment. *Infant Behavior and Development*. Volume 35, Issue 3, June 2012, 439–451.
- Dirgélienė, S. 2024. Ossi menee päiväkotiin. Helsinki: Lasten Keskus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Lue lapselle! Opas lastenkirjallisuuskatsaukseen. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus. Perusteita. Helsinki: BoD.
- Kaivola, T. 2003. Työpaikan ihmissuhteet. Helsinki: Kirjapaja.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvupolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 78–94.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Oppaita 63.
- Kauppila, R. A. 2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koivula, M. & Eerola-Pennanen, P. 2022. Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. (3. korjattu ja laajennettu painos). Tampere: Vastapaino, 257–272.

- Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2022. Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. (3. korjattu ja laajennettu painos). Tampere: Vastapaino, 9–17.
- Koivunen, P.-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 51–69.
- Kronqvist, E.-L. 2017. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 10–28.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2024. Lapsi aloittaa päivähoiton. <https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkejä-lapsiperheen-arkeen/lapsi-aloittaa-päivähoidon/> [viitattu 27.3.2025]
- Mellenius, N. 2019. ”Otan lapsen syliin ja lohdutan, ja toivon että vanhempi luottaa minuun” – Mentalisaatio lapsen kehitystä suojaavana tekijänä siirtymävaiheessa kotihoidosta varhaiskasvatukseen. Tutkittua varhaiskasvatuksesta blogi. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2019/10/18/otan-lapsen-syliin-ja-lohdutan-ja-toivon-etta-vanhempi-luottaa-minuun-mentalisaatio-lapsen-kehitysta-suojaavana-tekijana-siirtymavaiheessa-kotihoidosta-varhaiskasvatukseen/> [viitattu 27.3.2025]
- Munter, H. 2001. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY, 35–63.
- Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Opetushallitus.
- Pelliocioni, S. 2015. Onni-poika menee päiväkotiin. Teoksessa S. Pelliocioni. Onni-poika, jännittäviä aikoja. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.
- Poikonen, P.-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: Kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 69–88.
- Revilla, Y. L., Rutanen, N., Harju, K., Sevón, E. & Raittila, R. 2022. Relational approach to infant-teacher lap interaction during the transition from home to early childhood

- education and care. *Journal of Early Childhood Education Research Volume 11*, Issue 1, 2022. 253–271.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62, julkisjohtaminen 4.
- Sinkkonen, J. 2001. lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Siren-Tiusanen, H. 2001. Alle kolmivuotiaiden kehitys ja suotuisat varhaiskasvatuskäytännöt. Teoksessa A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY, 15–33.
- Terävä, J. & Böök, M. L. 2022 Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. (3. korjattu ja laajennettu painos). Tampere: Vastapaino, 77–88.
- Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House Oy.